

BOOMTEELT KOERIER

NOVEMBER 2024

SORTEERSEIZOEN IN VOLLE GANG

Medewerkers van boomkwekerij Stefan Jongenelen in Sprundel (N-Br.) sorteren half oktober een aantal partijen Eonymus, Fagus, Amelanchier. Door het mooie najaarsweer komen de planten relatief schoon binnen en verloopt het sorteer- en afleverwerk vlot. Een deel van de gerooide partijen is voor directe levering, de rest wordt buiten opgekuild.

'EEN PRACHTIG VAK, MAAR WEL MET DE NODIGE ZORGEN'

Wat zijn de grootste uitdagingen voor de boomteelt in de komende jaren? Boomteelt Koerier vroeg het aan vier prominente leden van de Boomteelt Studieclub Opheusden. Hoewel er tijdens het gesprek behoorlijk wat zorgen werden geuit ('Vanuit de maatschappij krijgen we tegenwoordig meer tegenwerking dan medewerking'), zien de ondernemers zeker ook kansen. „Mensen willen meer groen langs straten en in wijken. Dat biedt hoe dan ook bestaansrecht voor onze sector.”

De stemming zit er meteen goed in wanneer de vier mannen - Gijsbert Arends, Cees Tijssen, Herman Verwoert en Maas Huibers - één voor één binnendruppelen bij gastheer van deze middag, Huverba in Opheusden. Er worden allerhande nieuwtjes en ook ergernisjes uitgewisseld, zoals Waterschappen die werkzame stoffen in sloten vinden die boomkwekers niet of bijna niet gebruiken. Maar er is ook een gedeelte trots en passie voor het vak. Of zoals Cees Tijssen het zegt: „We werken dagelijks samen met de natuur. Hoe langer je dat doet, hoe meer je dat gaat waarderen.” Wat tijdens het gesprek meteen opvalt is de openheid tussen de vier mannen. Of anders gezegd: niet alleen problemen en sores, maar ook specifieke kennis worden gewoon gedeeld. „Dat is anders dan vroeger”, vindt Gijsbert Arends. „Toen runde iedere boomkweker zijn eigen toko en hield je kennis veel meer voor jezelf. Nu werken we veel meer samen.” De drie anderen knikken instemmend, maar benadrukken dat de markt de afgelopen jaren ook goed is geweest. „Dan is het toch net iets makkelijker om elkaar iets te gunnen”, glimlacht Maas Huibers.

Herman Verwoert, Maas Huibers, Cees Tijssen en Gijsbert Arends zijn alle vier lid van de Boomteelt Studieclub Opheusden.

blijkt ook uit het aantal leden van de Boomteelt Studieclub, dat bijna de 200 aantikt. Tijssen benadrukt dat hiervan zo'n 60 leden ook echt actief zijn, „maar dan nóg geeft het aan dat telers hier niet stilzitten en vooruit willen met hun bedrijf.” Arends benoemd in dit kader ook het Tree Centre Opheusden (TCO), een vereniging waar ruim 160 boomtelers bij aangesloten zijn en die veel overkoepelende taken op zich neemt, zoals contacten met organisaties en overheden onderhouden en kennis doorgeven aan de boomteeltopleiding in het laanbo-

menhuis. Volgens hem hebben deze kenniscentra ertoe geleid dat veel boomteelt-innovaties in de regio Opheusden zijn ontstaan. „Nieuwe potmachines, knipmachines of schoffelmachines? Heel vaak zijn die hier ontwikkeld en getest bij telers. Ik durf daarom wel te stellen dat we rond Opheusden ver vooruit lopen op andere regio's en nóg veel meer op het buitenland.” Verwoert ziet ook diverse tech-bedrijven die gespecialiseerd in robotisering, steeds nadrukkelijker naar hun regio kijken. „Hier zitten bedrijven die wel iets aandurven op dat vlak en die ook groot genoeg zijn om het rendabel te krijgen. Wat dat betreft zitten we hier echt wel in een dynamisch gebied.”

'Hoelang wordt onze sector nog gedooft?', lees verder op pagina 3.

IN DEZE KOERIER...

- 'Groen schema doet niet onder voor chemisch schema' **2**
- 'BIO 1020 draagt bij aan duurzamere teelt' **4**
- 'Groene middelen worden steeds meer de standaard' **5**
- 'Duurzame onkruidbestrijding wordt steeds grotere puzzel' **6**
- 'Ik zou meer handwerk willen mechaniseren of automatiseren' **7**

Boomteelt Studieclub Opheusden

Dat kennisuitwisseling belangrijk is in de regio Opheusden,

'GROEN SCHEMA DOET NIET ONDER VOOR CHEMISCH SCHEMA'

„Het is eigenlijk heel simpel: we willen met ons bedrijf vooruit. En daar hoort vergroening van de gewasbescherming gewoon bij.” Dat zegt boomkweker Rens van den Oever uit Son en Breugel. Afgelopen seizoen lag op zijn bedrijf een proef in Amelanchier, Ribes en Photinia waarin een 'groen' en een chemische spuitschema met elkaar zijn vergeleken. „Daarin hebben we gezien dat een groen schema qua eindresultaat niet onderdoet voor een chemisch schema.”

„Kijk, zo mooi hebben we ze nog maar zelden gehad”, zegt Rens van den Oever wanneer hij zijn golfkar stilzet bij een partij Amelanchier (*krentenboom, red.*). Samen met Delphy-adviseur François van Abeelen controleert hij de planten op ziekten en plagen - en dan vooral op echte meeldauw, een schimmel die aan het begin van herfst vrijwel altijd volop op het blad zit. Maar dit jaar valt het erg mee. En dat is opvallend met zo'n kletsnat seizoen achter de rug. Van den Oever vermoedt dat de vele regen een deel van de meeldauw eraf heeft gespoeld. „Maar ook het spuitschema dat we hier gehanteerd hebben heeft daar zeker aan bijgedragen”, zo stelt hij. Van den Oever doelt op een proef die afgelopen jaar in samenwerking met Bayer is aangelegd in Amelanchier, Ribes en Photinia. „Daarin hebben we een vrijwel volledig groen spuitschema vergeleken met een gangbaar chemisch spuitschema”, vertelt Van Abeelen, die de proef heeft begeleid en beoordeeld. In het groene schema zijn - na twee startbespuitingen met Luna Privilege - afwisselend de bio-middelen Serenade en Flipper Plus (*met proefveldonthefing**) in een interval van 10 dagen toegepast. Deze twee middelen zijn doorgespoten tot ongeveer half september.

Groen versus gangbaar

Volgens beide mannen heeft het groene schema verrassend goed gepresteerd op ziekten en plagen - en in Amelanchier en Ribes zelfs nog iets beter dan het chemische praktijkschema. Begin oktober zijn die verschillen nog steeds zichtbaar op de proeflocatie. In *Amelanchier lamarckii* is in het 'groen' gespoten gedeelte minder echte meeldauw te vinden dan in het gangbaar gespoten deel. Voor Ribes (*Jonkheer van Tets*) geldt min of meer hetzelfde: waar in het gangbaar gespoten deel nog wat schade door luis en echte meeldauw te vinden is, is het groen gespoten deel zo goed als schoon. Hoewel beide mannen benadrukken dat het belangrijk blijft om chemisch middelen achter de hand te hebben, durven ze wel te stellen dat het toegepaste groene (test)schema niet onder doet voor de huidige praktijkschema's. „Wat we nu zien is dat het stelselmatig preventief toepassen van Serenade en Flipper Plus een voortdurende remming geeft tegen ziek-

ten en plagen. Dat is denk ik de belangrijkste kracht van dit groene schema”, zo stelt Van Abeelen. Van den Oever voegt toe dat hij al langer Serenade toepast in zijn teelten, meestal in combinatie met biostimulanten en bladmeststoffen en dat de resultaten tegen meeldauw en diverse bladvlekkenziekten prima zijn. Ook merkt hij dat zijn personeel het prettiger vindt om met groene middelen te werken dan met chemie. „Nu we die keuze hebben, proberen we daar ook zoveel mogelijk aan tegemoet te komen”, aldus de boomkweker.

Persoonlijke uitdaging

Dat het groene schema iets duurder is dan de gangbare, chemische schema's is wat hem betreft geen issue. „Veel belangrijker vind ik dat we met ons bedrijf verder komen in duurzame teeltmethodes. Wat dat betreft zie ik het als een

Rens van den Oever (rechts) is mede-eigenaar, samen met broer Wouter van boomkwekerij M. van den Oever in Son en Breugel (NB). Het bedrijf omvat ca. 20 hectare containerteelt waarop ca. 300 verschillende soorten sierheesters en coniferen worden gekweekt. François van Abeelen (links) is adviseur boomteelt bij Delphy.

persoonlijke uitdaging om qua MPS zo hoog mogelijk te scoren, al zouden we daar door de retail wel wat beter voor beloond mogen worden”, zo voegt hij daar op de valreep nog even aan toe.

*Flipper Plus is op dit moment alleen toegelaten in bedekte teelten. Toelating in de buitenteelt wordt in 2025 verwacht.

Waar in het gangbaar gespoten deel nog wat schade door luis en echte meeldauw te vinden is (foto links), is het groen gespoten deel zo goed als schoon (foto rechts).

'HOELANG WORDT ONZE SECTOR NOG GEDOOGD?'

Wanneer de vraag 'Wat zijn de grote uitdagingen voor de toekomst?' aan bod komt, wordt de stemming onder de vier mannen toch weer even wat somberder. „Soms vraag ik me echt af hoelang we als sector nog worden gedoogd”, zegt Huibers. „Op ons bedrijf ervaren we steeds meer tegenwerking in plaats van medewerking, zéker vanuit instanties die ons vroeger nog redelijk ter wille waren.” Hij doelt daarmee vooral op organisaties en overheden - Gemeenten en Waterschappen - die volgens hem steeds kritischer staan ten opzichte van de boomteeltsector. „Bij deze organisaties werken nauwelijks mensen meer die binding hebben met ons werk. Dat vind ik echt zorgelijk.” De drie andere mannen zijn het roerend met Huibers eens en doen er nog een schepje bovenop door te zeggen dat ze steeds vaker 'een gevoel van minachting' ervaren. „Meestal stop je dat gevoel maar weer weg, maar ongemerkt dóet het toch iets met je”, vindt Huibers.

'Schoffels zijn allemaal in schuur blijven staan'

Wanneer het over de teelt gaat hebben de mannen vooral zorg over het wegvallen van chemische middelen - en over de steeds grotere beperkingen die voor de overblijvende middelen gelden. Volgens Tijssen is er - zeker bij de 'blijvers' - een duidelijke wil om de boomteelt te vergroenen. „Alleen worden ons daarbij zoveel wetten en regels opgelegd, dat we steeds kopschuwer worden. Het moet allemaal volgens vaste lijnen en protocollen verlopen, terwijl dat in de praktijk lang niet altijd kan.” Als voorbeeld geeft hij het afgelopen natte seizoen, waarin mechanische onkruidbestrijding vrijwel onmogelijk was. „Iedereen heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in één of meerdere schoffels, maar die zijn dit jaar allemaal in de schuur blijven staan. En daar waar wél iets geprobeerd is met schoffelen, is er vaak een flinke papbende van gemaakt.” Huibers vraagt zich überhaupt af of schoffelen wel zo 'groen' en duurzaam is. „Met schoffelen moet je elke drie weken terugkomen op het perceel, met chemie om de 6 tot 8 weken. Als je de extra arbeid en brandstof erbij rekent, dan denk ik dat we met chemie duurzamer werk afleveren.”

Ook de toenemende etiketbeperkingen op de nog beschikbare herbiciden baart de mannen zorgen. „Om de boel een beetje schoon te kunnen houden moeten we steeds vaker een mix maken van middelen waarvan we niet weten welk effect dit gaat hebben op de bomen”, zegt Herman Verwoert. In de praktijk ziet hij daardoor steeds vaker groeiremmingen. „Wanneer komt zo'n middenmix bij de wortels? Heel veel daarvan weten we niet, terwijl de risico's best groot zijn. Het komt erop neer dat we dat vaak allemaal zelf uit moeten zoeken.”

'Zonder Movento wordt plaagbestrijding heel lastig'

Nog een stevig knelpunt is het wegvallen (na 2025) van Movento. „Met dat middel konden we tot nu toe alle belangrijke plaaginsecten zoals spint, trips, en luis met twee of drie keer rijden heel gemakkelijk en efficiënt uit de bomen houden. Zonder Movento wordt dat een hele lastige opgave”, zo stelt Tijssen. Alternatieve middelen zijn er volgens hem wel, maar deze zijn niet systemisch en daardoor lang niet zo sterk als Movento.

De optie om meer met natuurlijke vijanden te werken wordt door alle vier mannen onmiddellijk weggewoven. „Dat werkt niet in de boomteelt; daarvoor komen de natuurlijke vijanden veel te laat op gang”, zegt Tijssen. Ook benadrukt hij dat er - in tegenstelling tot de fruitteelt - vrijwel geen opbouw van natuurlijke vijanden mogelijk is omdat de bomen daarvoor te kort op het perceel staan (meestal twee of drie jaar) en dat er daarvoor ook te rigoureus wordt gesnoeid in laanbomen. Arends benadrukt dat nu niet de indruk moet ontstaan dat ze 'niks willen' met vergroening van gewasbescherming. Volgens hem is er de afgelopen jaren al heel veel gebeurd op dit vlak, onder meer met de inzet van biostimulanten en biologische middelen. Hij schat dat inmiddels meer dan 60 procent van alle gebruikte middelen van 'groene oorsprong' zijn. Daarnaast is er ontzettend hard gewerkt aan gezond uitgangsmateriaal, grondverbetering en een uitgebalanceerde bemesting, „Allemaal maatregelen die meehelpen om bomen vitaler en

Gijsbert Arends is operationeel directeur van boomkwekerij en handelsbedrijf Huverba B.V. in Opheusden. Het bedrijf omvat ca. 100 hectare (laan)boomteelt en 12,5 hectare containerveld.

weerbaarder te maken. In feite werken we dus al heel erg groen, alleen blijven we ook chemische middelen nodig hebben om onhoudbare plagen onder controle te krijgen en cycli te doorbreken. Chemie is zogezegd ons vangnet in crisistijden, dat móet voldoende beschikbaar blijven.”

'Handjes blijven altijd nodig in dit vak'

Dan komt het thema arbeid aan bod. De vier mannen verwachten dat alle 'standaard werk' zoals schoffelen en maaien binnen tien jaar grotendeels gerobotiseerd zal zijn. En ook bij de kleinere vaste planten kunnen robots prima werk verrichten door 'er allemaal gelijke bolletjes ervan te maken', zo stellen ze. Toch blijft het merendeel handwerk. „We kweken allemaal vele tientallen soorten laanbomen die allemaal anders zijn en dus ook allemaal net even anders gesnoeid moeten worden. Dat menselijke timmermansoog blijft nodig”, zo stelt Tijssen. Hoewel de sector snel veroudert en personeel steeds moeilijk te krijgen is, zien de mannen tot hun vreugde dat er - onder meer door lobbywerk van het TCO - weer meer jonge aanwas van school komt met interesse voor de boomteeltsector. „Hopelijk kunnen we deze jongeren binnenhalen en daarna ook behouden”, zegt Tijssen. Belangrijk daarbij is om flexibel met werkdagen en werktijden om te gaan, zo weet hij uit ervaring. „De tijd dat werknemers standaard vijf dagen per week willen werken is min of meer voorbij. Drie of vier dagen is steeds vaker de norm; daar zullen we toch met z'n allen aan moeten wennen....”. Bij Arends is er duidelijk weerstand tegen deze opvatting. Hij kiest dan liever voor zzp-ers, die opgeroepen worden wanneer dat nodig is. „We proberen zo flexibel mogelijk te zijn, maar het is gewoon lastig om mensen die drie of vier dagen willen werken goed in bestaande teams in te passen. Bovendien vind ik voor het voor de commerciële functies binnen dit bedrijf niet passen om maar een halve of driekwart week te werken. Voor dat soort functies geldt voor mij: je bent gewoon de hele week beschikbaar voor de klant.”

'We zijn al lang heel duurzaam bezig'

Tot slot komt de groep weer terug op het onderwerp groener en duurzamer werken. Arends benadrukt nogmaals dat de sector 'in zichzelf' al heel duurzaam is. „Onze bomen vangen enorm veel stikstof weg. Alleen al daardoor zijn wij letterlijk een van de schoonste sectoren.” Wat Huibers betreft kunnen ook grote afnemers zoals gemeenten en provincies een flinke duit in het zakje doen om de sector nog duurzamer te laten werken. „Elk jaar gaat zo'n 30 procent van alle gekweekte bomen door de shredder. Dat kan grotendeels voorkomen worden als gemeenten en provincies vaker een meerjarenplanning maken voor de bomen die ze willen hebben. Daardoor kunnen wij veel beter sturen op de vraag, wat niet alleen duurzamer is, maar ook heel veel kapitaalvernietiging voorkomt.”

Wanneer het einde van het gesprek nadert en de mannen afscheid van elkaar nemen, wil Arends nog even benadrukken dat niet alles kommer en kwel is. „Zoals eerder gezegd: we

Cees Tijssen is eigenaar van Izak Mauritz Boomkwekerijen B.V. in Dodewaard. Op ca. 30 hectare teelt het bedrijf een breed assortiment aan laanbomen.

Herman Verwoert is samen met zijn broer Johan eigenaar van boomkwekerij Gebr. H. en J.C. Verwoert in Dodewaard. Er worden laanbomen geteeld (ca. 23 ha) en bomen in pot (1 ha).

Maas Huibers is mede-eigenaar van G & M Groen in Dodewaard. Het bedrijf omvat ca. 45 hectare laanbomen en struiken in de vollegrond en ca. 2 hectare containerveld.

werken in een prachtige sector met telers die gepassioneerd met hun werk bezig zijn en ook bereid zijn om hun kennis en kunde te delen. Er is echt niemand hier die met tegenzin z'n bedrijf runt. Bovendien is het gewoon een sector met bestaansrecht. Mensen willen meer groen langs straten en in wijken. Dat kunnen wij in alle soorten en maten bieden”, zo wil hij maar gezegd hebben. Huibers geeft tenslotte aan dat de telers ook zelf verantwoordelijk zijn voor 'het beeld naar buiten'. „De weg vies rijden en niet schoonmaken, jute zakken onderweg verliezen of laten slingeren; dat mogen we gewoon niet laten gebeuren. Als we zelf een positief beeld achterlaten, dan krijgen we dat - hopelijk - ook weer wat meer terug.”

'BIO 1020 DRAAGT BIJ AAN DUURZAMERE TEELT'

Voortdurend slimmer, kwalitatiever en duurzamer telen. Dat is dé grote missie voor kwekerij Joost Sterke in Haaren (N-Br.). Een belangrijke factor daarin is de vergroening en verduurzaming van de gewasbescherming. Dat gebeurt onder andere met het middel BIO 1020, dat succesvol tegen taxuskever wordt ingezet.

Investeren in innovatieve teeltkennis: bij kwekerij Joost Sterke in Haaren is het al vele jaren een vanzelfsprekendheid. „We investeren veel in precision farming. Planten, snoeien, rondsteken en ondersnijden gebeurt bij ons allemaal op GPS. Met behulp van een bodemscanner brengen we heel gericht voeding en water aan via ondergrondse druppelslangen. Met een drone tellen we onze planten en meten we ook meteen de formaten. Dat alles levert een schat aan informatie op, waarmee we onze producten en bedrijfsvoering telkens weer een stukje beter en efficiënter kunnen maken”, zo vat eigenaar Joost Sterke de sterke ‘innovatiedrive’ samen. In de kantine laat hij op de computer zien wat er met behulp van scanners, sensoren en andere precisie-apparatuur allemaal gemeten kan worden in en rondom de plant en hoe daar met gerichte voeding en vocht op ingespeeld kan worden via een uitgebreid netwerk van ondergrondse druppelslangen. „Alle maatregelen die we nemen zijn gericht op een regelmatige groei met zo min mogelijk stress. Daardoor verbeteren we niet alleen de kwaliteit en uniformiteit van onze producten, maar zorgen we er ook voor dat ziekten en plagen zo min mogelijk kans krijgen.”

Joost Sterke heeft een plantenkwekerij in Haaren (N-Br.). Op een oppervlakte van 50 ha buitenteelt, 5 ha containerveld en 1,4 hectare kas teelt het bedrijf zo'n 250 verschillende soorten heesters. Photinia, Prunus, Taxus, Fagus en diverse siergrassen zijn de belangrijkste soorten. Joost Sterke heeft 15 vaste medewerkers in dienst.

Minder chemie, maar zeker niet zonder

Hoewel er voor wat betreft plantweerbaarheid- en gezondheid zeker iets te winnen valt met een uitgekende watergift en voeding, blijven gewasbeschermingsmiddelen absoluut noodzakelijk om ziekten en plagen de baas te blijven, zo benadrukt de plantenkweker. Van de drie belangrijkste ziekten en plagen op zijn bedrijf - meeldauw, dopluis en taxuskever - is vooral bij meeldauw concreet ‘iets te halen’ met voeding en water. „De afgelopen jaren zijn we naar schatting zo'n 30 procent minder chemie gaan gebruiken tegen meeldauw. Die winst zou je dus op het conto van een beter uitgebalanceerde voeding en watergift kunnen schrijven... Maar dan nog hebben we gewoon gewasbeschermingsmiddelen nodig om meeldauw onder controle te kunnen houden.

Even flink schudden aan de taxusplanten en vervolgens kijken of er taxuskever onder ligt. Volgens Sterke is dit een eenvoudige, maar zeer doeltreffende manier om te controleren op taxuskever. Mede door de inzet van BIO 1020 is taxuskever goed onder controle te houden.

'HET KAN DUS MINDER, MAAR ZEKER NIET ZONDER'

BIO 1020 tegen taxuskever

Wél probeert de kweker waar mogelijk een slag te maken naar meer duurzame middelen. Een mooi voorbeeld daarvan is het gebruik van BIO 1020 tegen taxuskever. Sterke vertelt dat deze plaag in een groot aantal van zijn teelten schade kan veroorzaken, zoals in Taxus, Thuja, Photinia, Rhododendron en Viburnum. „We passen BIO 1020 toe bij alle soorten die gevoelig zijn voor taxuskever. Dat gebeurt tijdens het planten, waarbij we een kleine hoeveelheid BIO 1020 in een mengsel met langwerkende meststoffen in de boorgaten meegeven. De schimmel zit daardoor meteen rondom de plant en kan de larven van taxuskever dan meteen aanpakken”, zo legt hij uit. Om de schimmel actief te houden, moet de grond er rond omheen (enigszins) vochtig blijven. Sterke kan hierop sturen met de ondergrondse druppelslangen die overal in het veld liggen. Hoewel taxuskever met BIO 1020 niet volledig te bestrijden is, is de plaag wel goed beheersbaar in alle gevoelige teelten op het bedrijf. „Wat dat betreft is het middel een belangrijke schakel binnen ons bedrijf die we niet graag meer zouden missen. En het feit dat BIO 1020 ook nog eens biologisch is, maakt het naar de toekomst toe alleen maar belangrijker”, zo besluit de boomkweker.

TIEN VRAGEN EN ANTWOORDEN OVER

1. Wat is BIO 1020?

BIO 1020 is een granulaat. Deze bestaat uit rijstkorrels waarop de schimmel *Metarhizium anisopliae* is geënt. De rijstkorrels bevatten sporen en mycelium van deze insecten-pathogene schimmel (stam F52). De stam F52 is een specifieke stam van de schimmel *Metarhizium anisopliae* die in de natuur in de bodem wordt gevonden.

2. Waartegen werkt BIO 1020?

BIO 1020 is specifiek toegelaten voor de bestrijding van de taxuskever. Daarnaast bestrijdt ook andere bodeminsecten zoals poppen van trips, larven van varenrouwmuggen, larven van ritnaalden, larven van de slawortelboorder en de larven van emelten.

3. Hoe zit het met de toelating van BIO 1020?

In Nederland is BIO 1020 momenteel toegelaten in de bedekte en onbedekte teelt van bloemisterijgewassen, boomkwekerijgewassen, kleinfruit, aardbeien en druiven en een groot aantal vollegrondsgroenteteeltgewassen.

4. Hoe kun je de taxuskever bestrijden met BIO 1020?

Door BIO 1020 door de (pot)grond heen te werken kan het larvestadium van de taxuskever (en ook de eieren) uitstekend worden bestreden. BIO 1020 koloniseert het groeimedium. Na een aantal dagen kan in een vochtig groeimedium de groei van het schimmelweefsel vanuit de rijstkorrel naar het groeimedium duidelijk waarneembaar worden gezien.

5. Op welke manieren kun je BIO 1020 toepassen?

BIO 1020 bij voorkeur preventief toepassen vanaf de stekfase en later bij verpotten ook weer met BIO 1020 behandelde potgrond gebruiken. In situaties van een bestaande aanplant kan bij het verpotten, behandelde grond worden gebruikt en kan de bovenzijde van de pot ook weer met deze grond worden afgedekt. In een bestaande aanplant die niet wordt verplant of verpot, bestaat er de mogelijkheid om via het aanbrengen van een afdeklaag van met BIO 1020 behandelde grond de

BIO 1020

planten te beschermen tegen een aantasting van onder andere de taxuskever.

6. Hoe lang werkt BIO 1020?

In proeven is aangetoond dat twee jaar na toepassing nog steeds sprake is van effectiviteit, maar is er wel sprake van een langzaam afnemende effectiviteit. In de situatie van een niet te zware druk van een plaag, kan de werking voldoende zijn gedurende twee jaar. Bij een zware druk zou er in het tweede jaar weer wat aantasting kunnen ontstaan.

7. Bij welke temperaturen is BIO 1020 actief?

Metarhizium anisopliae is het meest actief bij temperaturen tussen de 15 en de 30 °C. Beneden de 15 °C vertraagt de activiteit van de schimmel. In proeven is vastgesteld dat bij 25 °C het infectieproces 4 dagen duurt, bij 20°C 6 dagen, bij 15°C 10 dagen en bij 10°C 28 dagen. Bij 3 tot 4°C stopt de activiteit: de schimmel zal dan niet kiemen, maar gaat niet dood.

'GROENE MIDDELEN WORDEN STEEDS MEER DE STANDAARD'

„Een jaar of vijf geleden speelde het overgrote deel van de telers nog het liefst op safe met volledig chemische schema's tegen meeldauw, Botrytis en bladvlekkenziekte. Maar nu zet een groot gedeelte van onze klanten vol in op duurzame schema's met groene middelen en wordt chemie alleen ingezet als de ziektedruk te hoog wordt. We hebben, kortom, al een enorme slag gemaakt naar een duurzamere gewasbescherming.”

Aan het woord is Sander de Pater, verkoopadviseur bij Vitelia Agrocultuur. Hij benadrukt nog maar eens dat de inzet van biologische middelen tegen schimmels al lang niet meer in de kinderschoenen staat, maar op heel veel bedrijven een vaste plek in de spuitschema's heeft verworven. Het gaat dan met name om toepassingen tegen (echte) meeldauw, Botrytis en bladvlekkenziekte. „Daar zijn volop mogelijkheden om met groene middelen de schimmeldruk onder controle te houden”, zo vertelt hij.

Waar aanvankelijk vooral de grotere bedrijven met groene middelen aan de slag gingen, ziet De Pater nu ook de kleinere bedrijven er steeds meer naar overschakelen. „Dat is deels omdat afnemers steeds meer eisen stellen op het gebied van duurzame productie, maar zéker ook omdat de resultaten met groene middelen gewoon goed zijn. Daarnaast zien we dat er met (deels) groene schema's aanzienlijk minder groeiremming

Sander de Pater is verkoopadviseur bij Vitelia Agrocultuur.

optreedt; ook dat is een pluspunt dat we niet mogen onderschatten. Verder vallen er steeds meer chemische middelen weg, waardoor er voor lastige schimmels zoals meeldauw op termijn geen sluitend chemisch spuitschema meer te maken is. Chemie wordt daarom steeds meer een noodmaatregel en groene middelen worden steeds meer de standaard binnen de gewasbescherming.”

Omslag in werken én denken

Eén van de belangrijkste middelen in het biologische segment is Serenade. Volgens De Pater is hiermee is niet alleen veel ervaring opgedaan, maar heeft het middel zich ook ruimschoots bewezen in tal van onderzoeken alsook in de praktijk. „Met name dat laatste is erg belangrijk, vooral voor telers die

decennialang alleen met chemische middelen hebben gewerkt. Zij zijn gewend om curatief tegen ziekten te spuiten. Terwijl een biologische middel als Serenade juist preventief en met korte intervallen moet worden toegepast. Dat is voor velen toch een flinke omslag in werken én in denken geweest.”

Intervallen kort houden

Met name in vaste planten is Serenade door zijn brede werking op schimmels een tamelijk vaste toevoeging geworden in de spuitschema's, vertelt de verkoopadviseur. En ook in Prunus, Hydrangae en Quercus wordt het middel volop ingezet om echte meeldauw onder de duim te houden.

De Pater adviseert om te starten met Serenade wanneer de eerste schimmels worden verwacht. Voor de (stek)teelten binnen is dat min of meer het hele jaar, voor de buitenteelten vanaf april/mei. Belangrijk is om de spuitintervallen kort te houden (7 tot 10 dagen), zodat de planten voortdurend met middel bedekt zijn en de schimmels zo niet kunnen groeien. Verder raadt hij aan om een uitvloeier te gebruiken om een goede bedekking te garanderen.

Omdat Serenade maximaal negen keer per seizoen mag worden toegepast, moet er worden afgewisseld met andere biologische middelen. Ook is het volgens de adviseur altijd zinvol om aminozuren en bladmeststoffen bij te voegen om de groei en plantgezondheid te stimuleren.

Verder met duurzame schema's

Hoewel De Pater een enthousiast pleitbezorger is van duurzame schema's met groene middelen, benadrukt hij dat ze qua werking ook hun beperkingen hebben. Hij haalt daarvoor het afgelopen seizoen aan, waarin veel telers noodgedwongen 'terugschakelden' van groene naar chemische schema's. „Door het kletsnatte voorjaar was de druk van meeldauw en bladvlekken in vrijwel alle buitenteelten gigantisch hoog. Met (gedeeltelijk) groene schema's red je het dan niet. In zo'n jaar ben je heel blij dat we nog steeds terug kunnen grijpen op chemie.” Voor komend seizoen verwacht hij echter dat alle bedrijven weer terug gaan naar duurzame schema's - met Serenade. „Want dát is de toekomst, dáár moeten we verder aan bouwen”, zo besluit hij.

8. Kan BIO 1020 in alle groeimmedia worden toegepast?

BIO 1020 kan in allerlei verschillende groeimmedia en gronden een goede effectiviteit laten zien. Gronden, groeimmedia met veel dood organisch materiaal en waar BIO 1020 goed in verdeeld kan worden, zullen in het voordeel zijn. Er is geen invloed van het gehalte organische stof van het groeimedium op de effectiviteit van BIO 1020.

9. Wat is de aanbevolen dosering van BIO 1020?

BIO 1020 dient in een dosering van 0,5 kg per m³ groeimedium te worden toegepast. In de vollegrond is de dosering afhankelijk van de wijze van toepassen, de beweeglijkheid en locatie van de plaag en de diepte van inwerken. Men dient ook hier 0,5 kg per m³ te hanteren, dus de lengte en breedte van de te behandelen strook vermenigvuldigen met de gewenste diepte.

10. Hoelang kun je BIO 1020 bewaren?

BIO 1020 heeft een houdbaarheid van 12 maanden bij 20°C en 18 maanden bij 4°C.

Meer weten over BIO 1020?
Check de Q & A pagina op agro.bayer.nl

'DUURZAME ONKRUIDBESTRIJDING WORDT STEEDS GROTERE PUZZEL'

„Iedere boomteler ziet de noodzaak van verduurzaming. En vrijwel iedereen is ook bezig met vergroening. Maar er zijn ook grenzen, zoals we afgelopen voorjaar weer eens hebben ervaren. Door het kletsnatte weer was mechanische onkruidbestrijding niet of nauwelijks te doen. Dan ben je als teler blij dat er nog steeds een chemische oplossing is.” Aan het woord is Simon van Houwelingen, zelfstandig adviseur voor de boomkwekerij (Grow4-Agro). Boomteelt Koerier sprak met hem over de mogelijkheden (en grenzen) van duurzaam onkruidbeheer.

Om te beginnen: hoe ver reiken de mogelijkheden van mechanische onkruidbestrijding?

„Die reiken steeds verder. Er zijn de afgelopen jaren veel nieuwe technieken en machines op de markt gekomen. Denk aan allerlei aangedreven wiedeppen, torsie- en vingwieders en schoffels met perslucht. Al die machines zijn ook steeds verfijnder en secuurder geworden. En ook de werkbreedtes zijn fors toegenomen - en daarmee ook de capaciteit. Er is dus best veel mogelijk met mechanische onkruidbestrijding, al zijn er vaak wel meerdere machines per bedrijf nodig om onder verschillende omstandigheden een goed resultaat te kunnen behalen. Het gaat dus óók om extra investeringen en extra arbeidsuren, die tot dusver niet of nauwelijks uit de markt terugverdiend kunnen worden. Het feit dat bedrijven

Simon van Houwelingen: „Door het kletsnatte weer was mechanische onkruidbestrijding niet of nauwelijks te doen. Dan ben je als teler blij dat er nog steeds een chemische oplossing is.”

er tóch behoorlijk in investeren geeft aan dat ze bereid zijn om te verduurzamen.”

Waar liggen meeste mogelijkheden voor mechanische onkruidbestrijding?

„Die zijn er vooral direct na het opplanten. Het onkruid is dan nog klein en dus vlot te verwijderen. Bovendien is de grond dan nog wat los en kan deze meteen ook wat vlak gelegd worden. De grootste slagen kun je dus aan het begin van de teelt maken op jong onkruid.”

Toch zijn er volgens u ook grenzen aan mechanische onkruidbestrijding...

„Ja. Daarvoor hoeven we alleen maar naar afgelopen seizoen te kijken. Het was zó ontzettend nat dat machines lange tijd niet het land op konden. Vooral op kleigrond was het een drama. Tot ver in het voorjaar kon je amper met de trekker de kopakker op, laat staan dat je iets met een machines tussen of rondom de bomen kon doen. Chemische onkruidbestrijding is dan de enige oplossing.”

Welke mogelijkheden voor chemische onkruidmogelijkheden hebben boomtelers?

„Opgeteld zijn er nog zo'n tien verschillende herbiciden beschikbaar voor de boomteelt. De belangrijkste in dat rijtje is Roundup Dynamic. Dit middel heeft niet alleen een zeer brede werking op onkruiden, maar is ook effectief onder wat moeilijkere omstandigheden. De meeste telers starten daarom met Roundup Dynamic, vaak aangevuld met Primus® tegen onder andere kleine brandnetel en wilgenroosje. Voor daarna zijn er meerdere opties mogelijk die al naar gelang het onkruidbestand kunnen worden toegepast. Dat is echt maatwerk. Omdat Roundup Dynamic maar twee keer per seizoen (2 x 1 l/ha) mag worden toegepast, hebben we hoe dan ook meer middelen nodig om onkruiden onder de duim te houden. Naast Oblix® 500 SC (bodem-/contactherbicide), Cleave® en Corzal SE® (breedbladigen), MCPA (spec. heermoes en kleine brandnetel) en Titus® (spec. ooievaarsbek), zijn ook de middelen Laudis en Sencor toegelaten voor de boomteelt. Daarbij is Laudis vooral een versterking tegen melde, zwarte nachtschade en kleine majer (Amaranthus) en is Sencor (toegelaten in bos- en haagplantsoenen en vruchtbomen, red.) extra sterk op veelknopigen en varkensgras.”

Voorlopig voldoende opties dus om onkruiden chemisch te bestrijden...?

„Dat zou je misschien zeggen, maar in de praktijk hebben we alle toegelaten herbiciden ook écht nodig, vooral omdat ze allemaal zo hun doserings- of etiketbeperkingen hebben. In de praktijk maken we soms wel mixen met vijf of zes verschillende middelen. Hierdoor wordt de onkruidbestrijding een steeds moeilijker te leggen puzzel. Daar komt nog bij dat er in zeer natte jaren - zoals 2024 - waarin niet of nauwelijks geëgd, gewied of geschoffeld kan worden, alle kaarten op de chemische onkruidbestrijding worden gezet. Dat betekent dat er niet drie of vier spuitrondes per seizoen nodig zijn, maar wel vijf of zes. Wat ik daarmee maar zeggen wil: onkruidbestrijding zonder chemie is gewoon niet haalbaar, zélf s niet bij de grootste voorlopers in duurzaamheid. Ik heb bijvoorbeeld een klant die vanwege extra eisen van de afnemer, jarenlang geen Roundup heeft gebruikt. Maar afgelopen jaar heeft hij vanwege het natte weer het middel toch weer in moeten zetten om niet helemaal onder het onkruid te lopen. Dat zegt in mijn ogen genoeg.”

Primus® en Titus® zijn geregistreerd handelsmerken van Corteva Agriscience
Corzal SE® en Oblix® 500 SC zijn geregistreerde handelsmerken van UPL

NIEUWE FORMULERING VOOR DECIS

Decis (*deltamethrin*) heeft sinds dit jaar een nieuwe formulering. In plaats van een EC (emulgeerbaar concentraat) is het voortaan een EW (emulsie in water). Bij deze overschakeling hoort ook een nieuwe naam: Decis Protech.

De nieuwe EW-formulering heeft de volgende voordelen:

- Veel breder etiket (van 53 naar 76 gewasgroepen)
- Minder gevaartekens op het etiket
- Onmiddellijke penetratie en dus snelle werking
- Zeer snel regenvast en goed mengbaar

Decis Protech bevat een lagere hoeveelheid actieve stof dan Decis EC. Hierdoor is de dosering in sommige gewassen iets verhoogd. Het aantal toepassingen ligt bij sommige gewassen iets lager en er gelden strengere, maar werkbare DRT eisen.

Decis Protech is leverbaar in 1 liter PET flessen (12 in een doos) en in 5 liter PET flessen (3 in een doos). Door het gebruik van PET flessen wordt de geur van het middel geneutraliseerd.

Meer informatie? Bekijk de productpagina van Decis Protech op agro.bayer.nl.

‘IK ZOU MEER WERK WILLEN MECHANISEREN OF AUTOMATISEREN’

„Meer werk mechaniseren, automatiseren en misschien zelf robotiseren; op dat vlak zie ik nog wel mogelijkheden voor ons bedrijf”, zegt Rick Kloosterhuis (25) in Winschoten. Sinds twee jaar is hij in loondienst bij het familiebedrijf Jan H. Kloosterhuis & Zoon, met als doel om later ook in de B.V. te participeren. „Voorlopig hou ik me vooral bezig met het landwerk en de techniek daaromheen. Dat vind ik mooi en daar wil ik eerst maar eens een aantal jaren ervaring in opdoen.”

Wanneer wist je dat je in het bedrijf wilde stappen?

„Dat wist ik al van jongs af aan. Ik ging altijd met m'n vader mee en zat al heel vroeg op de trekker. Dat ik een landbouwopleiding zou gaan doen, stond dus al vroeg vast. Omdat er destijds geen boomteeltopleiding bij ons in de buurt actief was, heb ik de richting akkerbouw in Groningen gevolgd. Het ging daar vooral over aardappelen, graan en bieten, maar gelukkig kon ik wel stage lopen bij een boomteeltbedrijf in de regio.

Op dit moment hou ik me vooral bezig met het praktische werk. Ik ben dus vooral op het land, in de schuur en in de koelcel te vinden. Verder ben ik ook wel een techniekman: machines aanpassen en verbeteren vind ik mooi werk!”

Hoe zijn de afgelopen jaren gegaan? Wat viel mee en wat viel tegen?

„In het begin was het wel even wennen om als beginner als tussen de oudere en meer ervaren werknemers te lopen. Soms moet je beslissingen nemen, terwijl je weet dat je degene bent met de minste ervaring. Gelukkig verloopt de samenwerking met onze werknemers goed en wordt mijn rol binnen het bedrijf ook geaccepteerd. Verder ben ik blij dat ik goed met mijn vader Erik overweg kan. Dat is toch wel een belangrijke steun om langzaam maar zeker mijn stempel op het bedrijf te kunnen drukken.”

Wat is er veranderd sinds je in het bedrijf zit?

„Eigenlijk nog niet zo heel veel. Ik ben vooral aan het leren hoe alles hier werkt. We voeren een zeer breed assortiment aan bomen en struiken waarvoor allerlei eisen en registraties gelden. Dat is al met al best complex. Ook het plannen van alle werkzaamheden is best wel een opgave; we willen immers altijd snel en flexibel kunnen leveren.”

Waar wil je de komende jaren naar toe met het bedrijf?

„Ik zou nog wel wat meer werk willen mechaniseren of automatiseren, waardoor we minder afhankelijk worden van personeel. Daar hebben we vorig jaar al een aardige slag mee gemaakt met de aankoop van een sorteermachine voor o.a. meidoorns, eik en prunus. Als dat technisch goed blijft lopen, zouden we het sorteerwerk dat we nu in onze vestiging in Hongarije uitvoeren, misschien weer terug kunnen halen naar onze thuisbasis in Winschoten. In Hongarije wordt de arbeid namelijk snel duurder en ook de transportkosten ernaartoe rijzen de pan uit. Bovendien duurt het meestal zo'n week voordat de planten gesorteerd weer terug zijn in Winschoten. Als we dat hier machinaal kunnen doen, dan kunnen we hoe dan ook veel sneller en flexibeler leveren.”

‘VOORAL HET LANDWERK EN DE TECHNIEK DAAROMHEEN VIND IK MOOI’

Wat zie je als grootste uitdagingen - of knelpunten - voor de komende jaren?

„Dan denk ik als eerste aan de beschikbaarheid van boom-zaden, zoals eik, beuk, meidoorn, kers en esdoorn. Het meeste zaad komt uit Duitsland, maar de leveranciers hebben daar steeds grotere moeite om voldoende te kunnen leveren. Dat heeft vooral te maken met het tekort aan arbeidskrachten - zaad plukken is namelijk handwerk - maar ook vanwege het steeds extremere klimaat, waardoor er steeds minder zaad wordt gevormd en de kwaliteit ervan ook vaak minder is. De situatie is onderhand zo zorgelijk dat het zomaar kan zijn dat we de komende jaren terug moeten in ons areaal eik en beuk. Een andere zorg is de beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen. Hoewel we er alles aan doen om via grondverbetering, slimme bemesting en toepassing van biomiddelen en biostimulanten onze gewassen gezond en vitaal te houden, blijven er ook chemische middelen nodig om ziekten en plagen in noodgevallen te kunnen bestrijden. Als je heel seizoen hard werkt om topgewassen te kweken en er komt toch een ziekte of plaag in, dan wil je daar toch gewoon iets tegen kunnen doen?”

Hoe zie je de toekomst tegemoet?

„Ik denk dat we het als bedrijf best goed voor elkaar hebben. We zitten hier op een mooie zand-op-veen grond waar we na regenachtig weer toch al vrij snel weer terecht kunnen. Daarnaast hebben we hier nog genoeg mogelijkheden om grond

uit te ruilen om problemen met aaltjes en andere grondgebonden ziekten voor te blijven. Verder beschikken we over een grote koelcel en hebben we een redelijk compleet assortiment waarmee we onze klanten snel en breed kunnen bedienen. Daarmee zijn we denk ik al aardig voorbereid op de toekomst. Verder verwacht ik dat mijn broer Mark - die nu nog op school zit - over een paar jaar ook in het bedrijf zal deelnemen. Hij is net iets meer van de handel, ik wat meer van het praktische werk. Dat kan dus wel eens goed matchen.”

Tot slot: wat vind je het mooiste aan je vak?

„Blijf positief, want daar haal je energie uit. Kijk naar de mooie dingen die buiten en op je bedrijf gebeuren. We maken met z'n allen een mooi en gezond product. En je bent eigen baas. Dat is toch prachtig?”

In de rubriek **Jong & Ondernemend** laten we jonge ondernemers in de land- en tuinbouw aan het woord. Hoe runnen zij hun bedrijf? Welke kansen en bedreigingen zien ze binnen hun vakgebied? En vooral: hoe zien zij de toekomst tegemoet? In deze aflevering: Rick Kloosterhuis (25) in Winschoten (Gr).

„Het is eigenlijk heel simpel: we willen met ons bedrijf vooruit. En daar hoort vergroening van de gewasbescherming gewoon bij.”

Rens van den Oever, boomkweker in Son en Breugel (N-Br.).

„Door het kletsnatte weer was mechanische onkruidbestrijding niet of nauwelijks te doen. Dan ben je als teler blij dat er nog steeds een chemische oplossing is.”

Simon van Houwelingen, zelfstandig adviseur voor de boomkwekerij (Grow4-Agro).

„Meer werk mechaniseren, automatiseren en misschien zelf robotiseren; op dat vlak zie ik nog wel mogelijkheden voor ons bedrijf.”

Rick Kloosterhuis, boomkwekerij Jan H. Kloosterhuis & Zoon B.V. in Winschoten (Gr).

COLOFON

Concept en realisatie:
 • Bayer CropScience SA-NV
 Vormgeving en opmaak:
 • StudioCR
 Fotografie:
 • Bayer CropScience SA-NV
 Drukwerk:
 • HH Global

Dit is een uitgave van:
 Bayer CropScience SA-NV
 Siriusdreef 36
 PO Box 88
 NL-2132 WT Hoofddorp
 www.agro.bayer.nl

Onze gebruiksaanwijzingen, zowel mondeling als schriftelijk verstrekt, berusten op uitgebreide proefnemingen. Wij adviseren naar beste weten volgens kennis van zaken van dit ogenblik, echter zonder daarvoor aansprakelijkheid op ons te nemen, omdat opslag/bewaring en toepassing zich aan onze controle onttrekken. Beschrijvingen van een product, resp. gegevens over de eigenschappen daarvan betekenen niet, dat verantwoordelijkheid wordt gedragen bij eventuele schade. Gebruik gewasbeschermingsmiddelen veilig. Lees vóór gebruik eerst het etiket en de productinformatie.

Bayer CropScience aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid over gepubliceerde uitspraken en/of meningen. Niets uit deze uitgave mag worden veeleevoudigd of openbaar worden gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van Bayer Crop Science SA-NV.

TERUG IN DE TIJD

Oostelijk Flevoland, 1940, mei 1958: 'In de buurt van de weg naar Kampen wordt een begin gemaakt met het planten van jonge boompjes, onderdeel van het geschenk bestaande uit 2000 stuks bomen door de Ontario Horticultural Organization aan koningin Juliana. Er worden vier verschillende soorten geplant, waaronder de 'White Pine', waarmee het Ontario Bos wordt aangelegd. De foto toont Nederlandse en Canadese autoriteiten die actief aan het planten deelnemen met behulp van een door een tractor aangedreven pootmachine.'

Nationaal Archief/Collectie Spaarnestad/
 ANP/Co Zeijlemaker

ADVERTORIAL

The power of nature. Empowered by science.

FLIPPER®

SERENADE®

XenTari^{wg}

BIO 10/20

